

**«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ**

**Հ Ե Ր Թ Ա Կ Ա Ն Ա Տ Ե Ս Տ Ա Վ Ո Ր Մ Ա Ն Ե Ն Թ Ա Կ Ա
Ո Ւ Ս Ո Ւ Ց Ի Չ Ն Ե Ր Ի Վ Ե Ր Ա Պ Ա Տ Ր Ա Ս Տ Մ Ա Ն
Դ Ա Ս Ը Ն Թ Ա Ց 2022**

Հ Ե Տ Ա Չ Ո Տ Ա Կ Ա Ն Ա Շ Խ Ա Տ Ա Ն Ք

Թ Ե Մ Ա
հ ա յ ը լ ի ն ա ս ի թ ի ր ա կ ա ն

Մ ա յ ը լ ի ն ի ի դ ա ս Ե Ր ը ո թ թ ա յ Ե ս

դ ա ս տ ի ար ա կ ո Ւ թ յ ա ն մ ի ջ ո ց :

Դ թ ա դ ա ս ա վ ա ն դ մ ա ն

ա ռ ա ն ձ ն ա հ ա տ կ ո Ւ թ յ ո Ւ ն ն Ե Ր ը

Մ ա յ ը լ ի ն ի

Ա ն ն ա Դ ա ն ի Ե լ յ ա ն

Ա թ մ ա վ ի թ

Ա Ռ Ա Ր Կ Ա

Հ Ե Ղ Ի Ն Ա Կ

Մ Ա Ր Չ

Ո Ւ Ս Ո Ւ Մ Ն Ա Կ Ա Ն

Հ Ա Ս Տ Ա Տ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

Վ ա դ ար Չ ա պ ա տ ի Չ ո թ ա վ ար

Ա ն դ թ ա ն ի կ ի ա ն վ ա ն

№12 հ ի մ ն ա կ ա ն դ պ թ ո ց Պ Ո Ա Կ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն	3
ԳԼՈՒԽ 1.....	6
Հայրենասիրական դաստիարակության դերը նշանակությունը	6
ԳԼՈՒԽ 2.....	9
Մայրենիի դասերը որպես հայրենասիրական դաստիարակության միջոց	9
Թեմայի դասավանդման առանձնահատկությունները Եզրակացություն	16
Օգտագործված գրականության	18
Հավելված	

Ներածություն

Հե տ ա գ ո տ ու Լ թ յ ա ն

Հայրենաստիքը և հայրենաճանաչությունը, քանի որ ամեն հայի պարտքն է ճանաչել և սիրել իր հայրենիքը: Հայրենաստիքը և հայրենաճանաչությունը հիմքը դրվում է նախընտանիքում, ապա իր մարմնավորումն է ստանում դպրոցում: Տարրական դասարանից սկսած աշակերտը ծանոթանում է հայ մեծերի գործունեությանը: Գրագիտության ամեն մի նոր քայլը աշակերտին ավելի է մոտեցնում իր պատմության փառավոր էջերի բացահայտմանն ու յուրացմանը: Սակայն փառահեղ էջերից առավել կարևոր և արդիական է այսօր, որպեսզի աշակերտը լավ յուրացնի և խորացնի պատմության նաև հակառակ կողմը՝ այն կողմը, որի հետևանքները սև գույնով ներկեցին հայոց պատմության էջերը՝ դառնալով այսօր ևս ոչ միայն մարդկային այլ նաև տարածքային կորուստների պատճառ: Հայրենաստիքը և հետմեկտեղ անհրաժեշտ է աշակերտներին մոտ ձևավորել և զարգացնել պահանջատեր լինելու իրավունքը, որն էլ հիմք կդառնա ապագայում հզոր պետություն ունենալուն:

Հե տ ա գ ո տ մ ա ն ն պ ա տ ա կ ը և խ ն դ ի թ ն եր ը: Սույն հետազոտության նպատակն է բացահայտել հայրենաստիքը և հայրենաճանաչությունը, դաստիարակել ազատ, խելացի, մեր հայրենիքին արժանի զավակներ: Սիրել տալ մեր հողը, երկիրը, քաղաքը, տունը: Այբբենարանից սկսած երեխան համառոտ պատմություններով միջոցով ծանոթանում է Մեսրոպ Մաշտոցի, Հայկի, Սասունցի Դավթի հետ, իսկ նկարների միջոցով ճանաչում Գարեգին Նժդեհին, զորավար Անդրանիկին, Սպարապետ Դրոյին, որոնց մասին հետագայում խորքային գիտելիքներ է ձեռք բերում բարձր դասարաններում:

Մի ջ առարկայ ական կապեր ենք ստեղծել մյուս առարկաների հետ: Հայրենասիրության գաղափարը կապել ենք մաթեմատիկայի, կերպարվեստի, շրջակա աշխարհի, երաժշտության և մյուս առարկաների հետ:

Աշակերտներին կողմից հայրենասիրության գաղափարը վերհանելու և այն գերազույն արժեք դարձնելու համար առանձնացրել ենք հետևյալ հարցերը.

1. Ինչն՞ է աշակերտներին մոտ ձևավորել հենց հայրենասիրական դաստիարակությունը:

2. Ինչն՞ վե կարևորվում հայրենասիրության սերմանումը սկսել հենց տարրական դասարաններից:

Սույն հետազոտության մեջ առանձնացրել ենք հետևյալ խնդիրները

1. Ներկայացնել մայրենիի դասագրքերում տեղ գտած հայ մեծերի, հայկական ավանդույթների, կրոնի, պատմական հուշարձանների կապը հայրենասիրության հետ:

2. Մեկնաբանել և հետաքրքիր պատմություններով ավելի խթանել աշակերտներին հետաքրքրությունը, արթնացնել սերը հայրենիքին կատմամբ, որոնք ավելի ակնառու կդառնան էքսկուրսիաների միջոցով:

3. Ձևավորել արժեհամակարգ, որտեղ աշակերտը այլ տեսանկյունից կնայի իր երկրի պատմությանը, հերոսական անցյալին, նաև սովորույթներին և ավանդույթներին՝ պատասխանատվության զգացումով կլցվի իր երկրի, հայրենիքի, վաղվ աօրվա հանդեպ:

4. Վերլուծել տուև-հայրենիք-լեզու գաղափարը, մայրենի և լեզու-հայրենի տուև, ընտանիք-հայրենիք, ծնող-հայրենիք կապը:

Հետազոտության գործնական և տեսական նշանակությունը: Հետազոտությունը՝ «Մայրենիի դասերը որպես հայրենասիրական դաստիարակություն միջոց: Դրա դասավանդման

առանձնահատկությունները» գործնական
նշանակություն ունի տարրական դասարաններում
դասավանդող ուսուցչի համար: Հետազոտությունը
տեսական նշանակություն ունի հիմնախնդրի շուրջ
հետազոտություններ կատարողների համար:

Մեթոդներ: Հետազոտությունը իրականացվել է
ժամանակակից մեթոդների միջոցով: Ժամանակակից
մեթոդների ճիշտ ընտրությունն և կիրառումը
կառաջացնի հետաքրքրությունն աշակերտների մոտ՝
դասին ամբողջովին ներգրավվելով նրանց:
Ուսումնասիրությունն ընտրվել են մեր
առջև դրված նպատակին, հիմնախնդրներին
համապատասխան:

1. Ուսումնասիրություն: Կուսումնասիրենք
Մայրենիի դասագրքում 1-4 տեղ գտած
հայրենասիրությանը վերաբերող թեմաները,
բովանդակությունը, կծանոթանանք՝ դասագրքային
նյութի ընդգրկվածությունը:

2. Համեմատություն, վերլուծություն: Թեման
կուսուցանենք համեմատության մեթոդով.
Կհամադրենք, կհակադրենք դրական և բացասական
հերոսներին, կուսումնասիրենք նրանց հերոսական
արարքները, համեմատական վերլուծությունների
կենթարկենք պատմական իրադարձությունները:

Հետազոտության կառուցվածքը և ծավալը: Սույն
աշխատանքը բաղկացած է ներածությունից, մեկ
գլխից, եզրակացությունից, օգտագործված
գրականության ցանկից և հավելվածից:

Հետազոտության ընդհանուր ծավալը
համակարգչային 20 էջ է:

Գլուխ 1

1.1 Հայրենասիրական դաստիարակության դերն ու նշանակությունը

«Հայրենասիրություն» բառը նշանակում է հայրենիքը սիրող: Մարդու հայրենասիրությունը հանդես է գալիս և մարմնավորվում տվյալ մարդու (դպրոցականի)՝ դեպի իր հայրենիքը ունեցած սիրո մեջ: Սերը ոչ միայն հայրենիքի նկատմամբ է, այլ նաև հայրենիքում ապրող ժողովրդի նկատմամբ: Երբ ասում ենք հայրենիք, ապա առաջին հերթին հասկանում ենք հայրենիքում ապրող ժողովուրդը: ¹

Հայրենասիրությունը երեխաների մեջ պետք է սերմանել մանկությունից՝ վերածելով արժեհամակարգի: Յուրաքանչյուր երեխա պետք է

---

¹Սուլիստիլիսյանի Վ.Ա., Ինչ պես դաստիարակել իսկական մարդ, Երևան, 1980, էջ 85:

փոքր ու ցճանաչի իր հայրենիքը, իր հերոսներին ու պիտի ցանկանա նմանվել նրանց, որովհետև չկա դաստիարակության ավելի լավ միջոց, քան լավագույն օրինակը: Հայոց պատմության էջերը լի են բազմաթիվ օրինակներով, քանզի մեր հերոսական անցյալը վկայում է այն, որ բոլոր ժամանակաշրջաններում հայը միշտ էլ պայքարել և կռիվ է տվել իր մայր հողի համար՝ ոմանք՝ զենքը ձեռքին, ոմանք՝ մտքի ու ստեղծագործ ուժի, ոմանք՝ աշխատասիրության շնորհիվ կարողացել են հայ մնալ ու պահել իրենց մի բուն հայրենիքը՝ շրջապատված բազում թշնամիներով: Ինչպես հայտնի է հայրենասիրական դաստիարակության ունը սերն է սեփական հայրենիքի նկատմամբ: Յուրաքանչյուր երեխա դեռ մանկապարտեզից իր մեջ կրում է հայրենասիրության ծիլերը, որոնք խորանում և արմատավորվում է դպրոցում: Վաղ մանկությանից սովորած դասերը երբեք չեն մոռացվում. ազգային երգերն ու պարերը սովորեցնում են ճիշտ սիրել հող հայրենին, ճիշտ ճանաչել սեփական տեսական ու դառնալ ազգի զինվոր՝ սահման պահող և մշակույթ պահպանող: Աշակերտներից յուրաքանչյուրի գիտակցության մեջ պետք է մտցնել և ամրապնդել այն փաստը, որ մենք՝ հայերս, մեր բնօրրանը հաճախ ենք կապում մայր բառի հետև այն անվանում մայր հայրենիք, մայրենի լեզու: «Սակավ սրբություններ չունի մարդ արարածը, բայց, անկասկած, նրա սրբության սրբոցը մայրն է, այս պատճառով էլ ամենանվիրական բաները առնչում են մորը՝ Հայրենիքը կոչելով «մայր», լեզուն՝ «մայրենի» ճիշտ է, պատահում են նաև «մոր ծիծ կտրողներ» բայց ընդհանրապես մայրը հարուցել ու հարուցում է անշահադետ հոգածություն, բոլորանվեր խնամք, բնաբուխ փայփայանք: Իբրև մոր նայել և իբրև մոր են պահել իրենց մայրենի լեզուն հայ ժողովրդի մայրասեր ու մայրախնամ զավակները՝ սկսած Մաշտոցից

ու մեր առաջին թարգմանիչ ներից մինչև Նարեկացի ու Շնորհալի, Դուրյան ու Րաֆֆի, Վարուժան ու Չարենց»²:

Ուսուցիչը պահպանելով եռաստիճան համակարգը՝ սովորեցնել, դաստիարակել, զարգացնել, աշակերտներին ներգրավում է հասարակական կյանք և նրան դարձնում հայրենիքի լիիրավ պաշտպան: Հայրենասիրությունը սերմանելը աշակերտների մոտ, հատկապես տղաների դեպքում, ունի հոգեբանական կողմ: Այսինքն, անհրաժեշտ է բարձրացնել աշակերտների ոչ միայն մարտունակ ու քաջ ոգին, այլև նպաստել հոգեբանական պատրաստվածությունը: Որովհետև ինչպես ֆիդայիներն էին երդվում, որ իրենց «բարձր պետք է լինի Հայաստանի լեռները, իսկ ամենամեծ բաղձանքը՝ Հայաստանի համար մեռնելը»³, այնպես էլ այսօր մեր գինվորներն են երդվում, որ անձնվիրաբար ծառայելու են Հայաստանի Հանրապետությանը: «Դաստիարակություն կարևոր կողմերից է ազգային ինքնագիտակցության, ազգային պատկանելության խնդիրը, և հարկ է սովորողի գիտակցությանը հասցնել հայրենասերի բարձր կոչումը, հայրենիքի վեհ գաղափարը, և նախնիներին փառավորանցյալը, և ավելորդ չէ մեկ անգամ ևս փաստել, որ հայի հայրենասիրությունը խարսխված է դարավոր պատմության ակունքներում, նախնիներին և նրանց անցած փառավոր ուղու և փորձի, ինչպես նաև մեր օրերի արցախյան պատերազմում թրծված ազատամարտիկների սիրանքի, անձնուրացության, անուրանալի կամքի, արժանավայել ապրելու, հողը և հարազատներին պաշտպանելու, հայրենիքը, ծնողին և երեխային աստվածացնելու ու անմահացնելու հիման վրա»⁴:

² Սևակ Պ., Երկերի ժողովածու, հատոր 5, «Հայաստան» հրատ., Երևան, 1974, էջ 70:

³ Բեգլարյան Ի., Հայդուկներ, Երևան, 2001, էջ 187:

⁴ Ղազարոսյան Ա., Սովորողների հայրենասիրության դաստիարակության ուղիները, «ՀՀ սահմանամերձ գոտու ազգաբնակչության հոգեբանական ամանակավարժական հիմնախնդիրները» միջբուհական հանրապետական գիտաժողովի նյութեր, Վանաձոր, 2015, էջ 33:

Ինչպես բոլոր ժամանակներում այնպես էլ այսօր հայը շարունակում է պայքարել իր հայրենի հողում ապրելու համար: Այսօր դպրոցի առջև ծանացած կարևորագույն խնդիրներին է դաստիարակել հայրենասեր սերունդ, քանզի արցախյան գոյապայքարի մարտահրավերները ավելի են կարևորում այսպիսի սերունդ ունենալու անհրաժեշտությունը: Այս հարցն ավելի սուր է ներկայանում մեր օրերում, քանզի այսօրվա աշխարհաքաղաքական զարգացումների կիզակետում հայտնված մեր պատմական հայրենիքի՝ Արցախի ապագան վտանգված է, իսկ վաղվա օրվա հայրենյաց սահմանի պաշտպանն այսօրվա դպրոցականն է ու նրամեջ հայրենասիրությունն սերմանող ու սուղիչը, ով իր անխոնջ աշխատանքով մատաղ սերնդի հոգում դնում է հայրենասիրության ծլարձակող սերմեր, վկան՝ Արցախի քառօրյա պատերազմը⁵:

Հայրենասիրության սերմանումը երկարատև և շարունակական բնույթ կրող գործընթաց է, որը շարունակվում է մարդու ամբողջ գիտակցական կյանքում: Յուրաքանչյուր հայ պետք է գիտակցի, որ Հայաստանը պետք է սիրել ոչ թե գեղեցկության կամ հնություն համար, այլ նրա հավերժության և հարազատության:

Հայրենասիրության գլխավոր գաղափարը այն է, որ պետք է սիրել հայրենիքը: Եվ ինչպես Խաչատուր Աբովյանն է ասում. «Շունչ դուռը, հոգիդ, բայց քո հայրենիք մի՛ տար թշնամյաց»:

---

⁵ <https://editprint.am/>

Գ Լ ՈՒ Խ 2

**Մայրենիի դասերը որպես հայրենասիրական դաստիարակության միջոց:
Թեմայի դասավանդման առանձնահատկությունները:**

Մայրենիի ուսուցումը ճիշտ և նպատակաուղղված իրականացնելու համար անհրաժեշտ է որոշել յուրաքանչյուր թեմայի բովանդակությունն ու խնդիրները և նրա դերը պատմական ճանաչողության, մտածողության ու դաստիարակության գործում, ուշադրություն դարձնել նոր տեխնոլոգիաների կիրառման, մեթոդների ընտրության և դրանք ճիշտ կիրառելու վրա՝ առաջացնելով հետաքրքրությունն աշակերտների մոտ՝ դասին ամբողջովին ներգրավվելու համար: Մեթոդների իրականացումը երեխաների մոտ խթանում է հետաքրքրությունն առարկայի հանդեպ, ակտիվացնում է դասարանը, զարգացնում՝ որոնողական, ստեղծագործական կարողությունները, համագործակցային մեթոդներով աշխատելու ունակությունը, աշակերտների մոտ ապահովում է գիտելիքի հասնելու ճանապարհին գործունե մասնակցություն, ձևավորում է նրանց մոտ կարողություններ և հմտություններ, դարձնում նրանց գիտելիք

ձեռքբերող և ակտիվ յոլորացնող: Յոլորացված գիտելիքների հիման վրա աշակերտը կարողանում է արտահայտել սեփական կարծիքը, մեկնաբանել, վերլուծել այն՝ առաջարկելով իր մոտեցումը: Կարևոր է դասի ժամանակ օգտագործել գննական պարագաներ՝ պաստառներ, նկարներ, տեսասահիկ, մակետներ, մուլտիմեդիա և այլն:

Մայրենիի դասերը որպես հայրենասիրական դաստիարակության միջոց դասավանդվում է հանրակրթական հիմնական դպրոցի 1-6-րդ դասարաններում՝ տարբերվելով նյութի ծավալով, բովանդակության ընդգրկվածությամբ, հաշվի առնելով երեխաների տարիքային առանձնահատկությունները: Բավարար գիտելիքների հիման վրա կիրառում ենք տարբեր միջոցներ և ուսումնական հնարներ՝ նյութն ավելի հետաքրքիր և մատչելի, իսկ դասն ավելի արդյունավետ դարձնելու համար: Մեթոդների օգնությամբ ուսուցիչը վեր է հանում աշակերտների ունեցած գիտելիքները տվյալ թեմայի շուրջ, քանի որ նոր գիտելիքներ ձեռք բերելու՝ աշակերտների հնարավորությունը մեծ մասամբ կախված է նրանց ունեցած նախնական գիտելիքների պաշարից, և «այն աշակերտները, որոնք ունեն գիտելիքների հարուստ պաշար, ավելի շատ բան կարող են վերցնել նոր ուսուցանվող նյութից⁶», օրինակ՝ առաջին դասարանում երեխաները այբբենական շրջանում ծանոթանում են «Սասունցի Դավիթ» էպոսի հետ, իսկ արդեն հաջորդ դասարաններում նրանք ծանոթանում են էպոսի տարբեր մշակումների հետ: Եվ հաշվի առնելով տարիքային առանձնահատկությունները տվյալ թեման ուսուցիչը կարող է ներկայացնել համակողմանի, կատարել վերլուծություններ, կապ ստեղծել անցյալի և ներկայի հետ, վեր հանել պատմական կերպարներ և

⁶ Խաչատրյան Ս., Ուսուցման արդյունավետ հնարներ, Երևան, Ֆրիդրիխ Էբերտի հիմնադրամ, Յայաստան, 2020, էջ 11:

դ եր այ ի ն խաղ ի մ ի ջ ո գ ո վ ի ր ակ ան աց ն ե լ
ապր ու մ ակ գ ու մ ՝ տեղ ափ ո խե լ ո վ տվ յ ալ
ժամ ան ակ աշ ր ջ ան : Ան հ ր ա ժ ե շ տ է , ո ր պե ս գ ի աշ ակ եր տը
հաս կ ան ա , ո ր է պո ս ը ն աւ ս ո վ ո ր ե գ ն ու մ է մ ի շ տ ձ ե ո ք ու մ
պահ ե լ ի ն ք ն ապ աշ տպ ան ակ ան ս ու ը ը ՝ դ ր ան ո վ ի ս կ
ապահ ո վ ե լ ո վ հ այ ը ե ն ի ք ի խաղ աղ ու թ յ ու ն ն ու
բ ար գ ա վ ա ճ ու մ ը 7:

Եթե առ աջ ի ն և երկրորդ դասարաններում
աշակերտները նախնական գիտելիքներ են ձեռք բերում
Էպոսի մասին , ապա երրորդ և չորրորդ դասարաններում
ծանոթանում են Էպոսի տարբեր մշակումներին :
Չորրորդ դասարանում աստիճանաբար փոխվում է
ուսուցման բովանդակությունը , աշակերտներին
ուսումնական գործունեության ձևերն ու
եղանակները , ուսուցումը նոր ուղղություն է
ստանում , որի դեպքում կարևորվում է խորքային
գիտելիքների ստացումը ՝ կարևորելով նրանց
մտածական գործունեությունը , գիտելիքի
ձեռքբերման գործում նրանց գործունե
մասնակցությունը , վերլուծական , համադրական
կարողությունները : Չորրորդ դասարանում դասը
դառնում է ավելի աշակերտակենտրոն , ուսուցիչը
պատրաստի գիտելիքներ փոխանցողից ստանձնում է
ուղղորդողի դեր ՝ հնարավորություն է տալ ով
աշակերտներին մոտ գարգացնել ու քննադատական
մտածողությունը , և ինքնուրույն
վերլուծություններ կատարել ու կարողությունը :

Չայրենասիրության դաստիարակության թեման պետք
է ուսուցանվի բոլոր առարկաների բոլոր
դասաժամերին : Բայց ավելի ակնառու և տեսանելի պետք
է դառնա մայրենիի դասաժամերին ՝ կապված
ուսումնասիրվող թեմաների բազմազանության հետ :

---

7 Դ ո լ ու խ ան յ ան Ա . , « Չ այ ժ ող ո վ դ ակ ան բ ան ա հ յ ու ս ու թ յ ու ն » ,
Երևան , 2008թ . , է ջ 84 :

«Սասունցի Դավիթ» Էպոսը թեման անցնելիս ուսուցիչը կարող է կիրառել **Մտազրոհ** մեթոդ՝ պարզելով հարցերի թե ինչ են հիշում աշակերտները: Կարող են ևս կիրառել **«հաստ» և «քարակ»** աղյուսակը, որը ուղղված է գիտելիքների ստուգմանը և համապատասխան կարողությունների ու հմտությունների ձևավորմանը⁸: Կարող են ևս օգտագործել «քարակ» հարցերի աղյուսակը՝ վերհանելով նրանց գիտելիքները, որոնք ձեռք են բերվել նախորդ դասարաններում: Այնուհետև թեման յուրացնելուց հետո կլրացնեն «հաստ» հարցերի աղյուսակը՝ պարզաբանելով Էպոսի տարբեր մշակումները (և ույնը կարող է կիրառել նաև մյուս դասանյութերի դեպքում, օրինակ՝ երկրորդ դասարանում աշակերտները ծանոթանում են աստղադիտարանի⁹ հետ, իսկ երրորդ դասարանում ուսումնասիրում են նյութ Վիկտոր Զամբարձումյանի¹⁰ մասին)

Մեթոդ 1.

«քարակ» հարցեր	«հաստ» հարցեր
1. Ի՞նչ է Էպոսը	1. Ո՞վ է «Սասունցի Դավիթ» արձանի հեղինակը
2. Քանի՞ ճյուղից է այն բաղկացած	2. Բացատրեք ի՞նչ է խորհրդանշում Դավթի արձանը:
3. Ինչն՞ է կոչվում Սասնածոճեր	3. Բացատրեք ինչն՞ է այն կանգնեցված ջրիմեջ
4. Ի՞նչ է նշանակում ծոճ	4. Մեկնաբանեք ինչն՞ է Դավիթը չկռվեց ՍուրաՄելիքի գործի դեմ
5. Ո՞վ է ժողովուրդի	

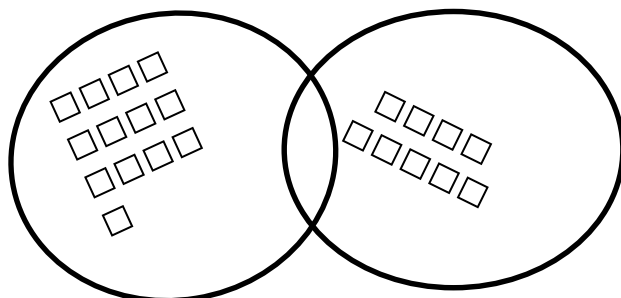
⁸ Ուսուցման ժամանակակից մեթոդներ, հնարներ, վարժություններ, ԿԱԻ, Լոռու մասնաճյուղ, Վանաձոր, 2008, էջ 26:

⁹ Մարգարյան Վ., Գրիգորյան Ս., Թորոսյան Կ., Խաչատրյան Զ., Մայրենի-2: Հանրակրթական դպրոցի 2-րդ դաս. դասագիրք, մաս 2, Երևան, «Մանմար» հրատ., 2019, էջ 133:

¹⁰ Մարգարյան Վ., Թորոսյան Կ., Խաչատրյան Զ., Զիլավյան Ե., Մայրենի 3: Հանրակրթական դպրոցի 3-րդ դաս. դասագիրք, մաս 2, Երևան, «Մանմար» հրատ., 2020, էջ 98:

ս ի թ ե լ ի հ ե ռ ո ս ը	5. Բ ն ու լ թ ա գ ռ ե ք Մ ե ծ Մ հ ե ռ ի ն և Փ ո ք ը Մ հ ե ռ ի ն
-------------------------	---

Մեթոդ 2. Վեճի դիագրամի միջոցով աշակերտները կարող են ներկայացնել Սասունցի Դավթի և Մսրա Մելիքի կերպարների նմանություններն ու տարբերությունները

Անդրադառնալով հայրենասիրությանը վերաբերվող մյուս թեմաներին կարող ենք **կիրառել Կանխագուշակումների աղյուսակ, Խառնված հերթականություն, Էստաֆետ, ԳՈԻՍ, Դ-աձև աղյուսակ, Մտքի քարտեզ, m-աձև աղյուսակ, Կիսատնախադասություն** մեթոդները:

Մեթոդ 3.

Չորրորդ դասարանում ուսուցիչը «Հայաստանի յոթ և բյուր հրաշալիքները¹¹» թեման ուսումնասիրելիս կարող է կիրառել **ԳՈԻՍ** մեթոդը: Այս մեթոդի օգնությամբ ուսուցիչը վերկհանի աշակերտների ունեցած նախնական գիտելիքները Մեսրոպ Մաշտոցի, Հովհաննես Թումանյանի, Արամ Խաչատրյանի, Մարտիրոս Սարյանի, Երևանի,

¹¹ Սարգսյան Վ., Թորոսյան Կ., Խաչատրյան Հ., Չիբուխյան Կ., Մայրենի 4: Դասագիրք 4-րդ դասարանի համար, Երևան, «Մանմար» հրատ., 2012, էջ 3-44:

Եկեղեցիներին, հոլշարձաններին և խաչքարերի մասին :
 Կքննարկեն թեմայի հետ կապված աշակերտների
 հետաքրքրությունները, իսկ վերջում կլրացնեն
 սովորել եմ աղյուսակը՝ ներկայացնելով
 սովորածը :

Գ Գիտեմ	ՈՒ Ուզում եմ իմանալ	Ս Սովորել եմ
--------------------------	--	-------------------------------

Մեթոդ 4.

Հայտնի մարդկանց կյանքն ու գործունեությունն
 ուսումնասիրելիս կարող ենք կիրառել նաև
Կենսագրական աղյուսակը : Օրինակ՝ Արամ
 Խաչատրյանի կենսագրությունը ուսումնասիրելիս
 աղյուսակը կունենա հետևյալ տեսքը

Տարեթիվ	Իրադարձություն
1903թ .	Ծնունդ
1929թ .	Գնեսիկների անվան երաժշտություն ուսումնարան
1939թ .	«Երջանկություն» բալետ
1942թ .	«Գայանե» բալետ
1954թ .	«Սպարտակ» բալետ
1978թ .	Մահ

Պատասխանները կլինեն բազմաթիվ , որոնք հենց
 գրելով ժամանակ ուսուցչի օգնությամբ կարող են
 պարզաբանվել և ճիշտ պատասխանին ուղղորդել՝
 առանց պարտադրանքի, հարգելով աշակերտի կարծիքը,
 նրամեկնաբանությունը :

Մեթոդ 5. Ընդհանուր բաժինն ավարտելուց հետո
 ուսուցիչը կարող է կիրառել **Կիսան
 նախադասություն** մեթոդը՝ ամփոփելով բաժինը :

Կիսատ   Նախադասություն

- Ես այսօր սովորեցի ...
- Ինձ զարմացրեց ...
- Այսօրվա դասի ամենաօգտակար բանը ...
- Ինձ հետաքրքրեց ...
- Այս դասի ժամանակ ինձ ամենաշատը դուր եկավ ...
- Մի բան, որ չհասկացա ...
- Մի բան, որ կուզեի ավելին իմանալ ...
- Այս դասից հետո ես զգում եմ ...
- Այս դասից ավելին կսովորեի, եթե ...

Թե մ այ ի ամ փո փմ ան ժ ամ ան ակ կ ար ե լ ի Է ն ան կ ի ր առ ե լ **Շրջագայ ություն** պատկերասրահում մեթոդը, որի ընթացքում երեխաները կներկայացնեն ձեռք բերված գիտելիքները: Կարելի է նաև ամփոփել փոքրիկ ցերեկույթի տեսքով՝ ներկայացնելով սովորածը: Օրինակ՝ երրորդ դասարանում դնելով նախագծային աշխատանք կատարելու հիմքերը երեխաները մեկամսյա ժամանակահատվածում կատարել են հետևյալ աշխատանքը՝

Իմ հայրենիքը Հայաստանն է

Նախագծային աշխատանք

Նպատակը՝ ծանոթացնել ՀՀ խորհրդանիշներին, պատմությունը, մշակույթին, նշանավոր իրադարձություններին, մարդկանց:

Երեխաները ներկայացրել են մեր երկիրը, տեղեկություններ փնտրել ու ներկայացրել դրանք, կարողացել են հաղորդակցվել անծանոթ մարդկանց հետ, գտնվել նաև իրենց հոլգող հարցերի պատասխանները:

¹² Խաչատրյան Ա., Նշվ. աշխ., էջ 40:

Որի արդյունքում զարգացել է բանավոր խոսքը, ազատ հաղորդակցվելու, պատմելու կարողությունները:

Աշխատանքը կատարելու համար երեխաներին տրվել է 4 շաբաթ, այն ներկայացվել է նոյեմբերի 5-ին: Դասարանը բաժանվել է 5 խմբի՝

1. Վաղարշ ապատ - Էջմիածին¹³
2. Հայաստանի խորհրդանիշները¹⁴
3. Հայաստանի տեսարժան վայրերը - զբոսավարներ
4. Մշակույթ - արվեստաբաններ
5. Հայաստանի նշանավոր զավակները - պատմաբաններ

Ֆինանսիստներ, որոնք հաշվել են, որքան գումար է հարկավոր էքսկուրսիաներ կազմակերպելու համար: Եղել են թանգարաններում, պատկերասրահներում, ճշտել են մուտքի արժեքները և ներկայացրել վերջնահաշիվը:

Կազմակերպվել է էքսկուրսիա Չվարթնոց տաճար, Էջմիածնի պատմազրական թանգարան, Մաչանենց տուն, եկեղեցիներ:

Խմբերն աշխատել են ինքնուրույն, հարցազրույց են վերցրել Չվարթնոց թանգարանային արգելոցի տնօրենից: Չրոնցել են Մաչանենց տան գեղարվեստական ղեկավարի, թատրոնի դերասանների հետ, հետևել են լավաշի թխմանը նթացքին:

Բոլոր խմբերը պատրաստել են թեմատիկ պաստառներ՝ աշխատանքն ավելի հետաքրքիր ներկայացնելու համար, ինչպես նաև փոքրիկ հոլոգրամներ¹⁵:

Մշակութաբանները պատրաստել էին փոքրիկ ցերեկույթ, որտեղ ներկայացրել են հայկական ժողովրդական երգերը, բանաստեղծություններ Հայաստանի մասին:

---

¹³ Հավելված 1 (նկար 1, 2)
¹⁴ Տե՛ս, հավելված 2 (նկար 3)
¹⁵ Տե՛ս, հավելված 3 (նկար 4, 5)

Չբոսավարները ներկայացրել էին իրենց նախընտրած ուղղությունը՝ նշելով ճանապարհին հանդիպող տեսարժան վայրերը, օրինակ՝ Գեղարդավանք - Չարենցիկամար, Գառնի հեթանոսական տաճար, Զարերի սիմֆոնիա:

Այսպիսով, աշակերտները ևս մեկ անգամ ապացուցեցին, որ հայրենիքը սիրում են ոչ թե նրա համար, որ մեծ է, այլ նրա համար, որ քոնն է: Այս խոսքերի ճշմարտացիությունը ակնհայտ երևաց «Չայաստանը մեր հայրենիքն է» խորագրով բաց դասի ընթացքում: Նրանք մեծ ոգևորությամբ ներկայացրեցին նաև հայկական մշակույթը՝ համեմելով այդամենը հայկական երգուպարով:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսուցման ասիրելի նվազեցման հանգեցնելու միջոցով արժեքավոր և անհատական զարգացումն ապահովելու նպատակով:

1. Աշակերտներին մոտ հայրենասիրությունը ձևավորվում է զարգացումն ապահովելու և անհատական զարգացումն ապահովելու նպատակով: Յուրաքանչյուր աշակերտի մոտ պետք է ձևավորել այն գաղափարը, որ հայրենիքի պահպանման գործունե հայրենասիրությունն է, որի գաղափարը դարձնելու նպատակով հարստացնում է սերունդից սերունդն և փոխանցվում:

2. Անկախ տարիքային առանձնահատկություններից աշակերտները պետք է գիտակցեն, որ հայրենիքն ունենալը հերոսական պայքարի արդյունքն է, որն առանց հայրենասիրության հնարավոր է:

3. Հայրենասիրության սերմանումը երկարատև և շարունակական բնույթ կրող գործընթաց է, որը շարունակվում է մարդու ամբողջ գիտակցական կյանքում: Յուրաքանչյուր հայ պետք է գիտակցի, որ Հայաստանը պետք է սիրել ոչ թե գեղեցկության կամ հեղինակության համար, այլ նրա հավերժության և հարատևության:

4. Ցանկացած տարիքում (տարրական, միջին, ավագ դպրոցական տարիք) թեմայի դասավանդման շրջանում սովորողներին մոտ գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների զարգացում կարելի է ապահովել կիրառելի տարբեր

մեթոդներ, որը հնարավորություն է տալիս ապահովել սովորողներին 2 ադրոթյունը:

5. Տվյալ թեմայի շրջանակներում դասի կրթական, զարգացնող և դաստիարակչական նպատակների հետ միասին մեծ տեղ պետք է հատկացնել սովորողներին մոտ հայրենասիրական դաստիարակության ձևավորմանը:

6. Նորագույն մեթոդներով դասավանդումը հնարավորություն է տալիս նյութն առավել հետաքրքիր, բովանդակալից ու պատկերավոր դարձնել: Ուսուցման արդյունավետության բարձրացման նպատակով անհրաժեշտ է կիրառել ուսուցման ժամանակակից մանակավարժական տեխնոլոգիաներ՝ դրանցում ընդգրկելով ՏՀՏ-ների ժամանակակից ինտերակտիվ մեթոդները և միջառարկայական կապերի ընձեռած հնարավորությունները:

7. Կարևոր է ապահովել միջառարկայական կապը, որը կնպաստի աշակերտներին կողմից նյութի բազմակողմանի ընկալմանը և նյութի բացմանը:

8. Միջառարկայական կապի տեսակներից՝ մայրենի, գրականության և պատմության կապը նպաստում է պատմական նյութի խորքային իմացությունը, դասը դարձնում բովանդակալից և հետաքրքիր: Իսկ մաթեմատիկայի հետ կապը թույլ է տալիս աշակերտներին հիշել տարեթվերը, հեշտ հաշվել իրադարձությունների տևողությունը: Իսկ երաժշտության և կերպարվեստի հետ կապը նպաստում է ծանոթացմանը ազգային արժեքներին և մշակույթին՝ ծանոթանում են հայ կոմպոզիտորների, նկարիչների և նրանց ստեղծագործությունների հետ, սովորում են հայրենասիրական երգեր, սովորում են սիրել և նկատել հայրենի բնաշխարհի գեղեցկությունը և պաշտպանել հայրենի հողը:

9. Տարրական դպրոցն ավարտելուց աշակերտը պետք է իմանա, որ հայրենիքը միայն հող ու ջուր չէ, այն արժանի է և ենթակա է պաշտպանության իր զավակների

կողմից: Հայրենիքը մի մեծ տոհմ է, ընտանիք, որի համար մարդը պետք է աշխատի և որը պետք է ծաղկեցնի, ղեկավարի և դարձնի բարեկեցիկ և արժանավայել ապրելու տեղ: Հայրենիքը պիտի լինի այն վայրը, որտեղ ապրելը յուրաքանչյուր հայի համար պատիվ պիտի լինի:

10. Ուսուցման հաջորդ մակարդակներում աշակերտի մոտ պետք է ձևավորված լինի այն համոզմունքը, որ ինքը նույնպես հայրենիքի մի մասն է և հանդիսանում է հայրենիքը պաշտպանող նույն ծաղկեցնողը:

Այսպիսով, հանրակրթական դպրոցում հայրենասիրական դաստիարակությունը պետք է տարվի ոչ միայն մայրենի դասերին, այլև արտադասարանական աշխատանքներով՝ միջոցառումներով, էքսկուրսիաներով, հայրենաճանաչությունամբ:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Բեգլարյան Ի., Հայ դուկներ, Երևան, 2001, 495 էջ:
2. Դոկուխանյան Ա., «Հայ ժողովրդական բանահյուսություն», Երևան, 2008, 265 էջ:

3. Խաչատրյան Ս., Ուսուցման արդյունավետ հնարներ, Երևան, Ֆրիդրիխ Էբերտ հիմնադրամ, Հայաստան, 2020, 74 էջ :

4. Ղազարոսյան Ա., Սովորողների հայրենասիրություն դաստիարակության ուղիները, «ՀՀ սահմանամերձ գոտու ազգաբնակչության հոգեբանամանկավարժական հիմնախնդիրները» միջբուհական հանրապետական գիտաժողովին նվիրված, Վանաձոր, 2015, 33 էջ :

5. Սարգսյան Վ., Գրիգորյան Ս., Թորոսյան Կ., Խաչատրյան Հ., Մայրենի -2: Հանրակրթական դպրոցի 2-րդ դաս. դասագիրք, մաս 2, Երևան, «Մանմար» հրատ., 2019, 157 էջ :

6. Սարգսյան Վ., Թորոսյան Կ., Խաչատրյան Հ., Ջիլավյան Ե., Մայրենի 3: Հանրակրթական դպրոցի 3-րդ դաս. դասագիրք, մաս 2, Երևան, «Մանմար» հրատ., 2020, 157 էջ :

7. Սարգսյան Վ., Թորոսյան Կ., Խաչատրյան Հ., Չիբուխչյան Կ., Մայրենի 4: Դասագիրք 4-րդ դասարանի համար, Երևան, «Մանմար» հրատ., 2012, 175 էջ :

8. Սուխոմլինսկի Վ.Ա., Ինչպես դաստիարակել իսկական մարդ, Երևան, 1980, 387 էջ :

9. Սևակ Պ., Երկերի ժողովածու, հատոր 5, «Հայաստան» հրատ., Երևան, 1974:

10. Ուսուցման ժամանակակից մեթոդներ, հնարներ, վարժություններ, ԿԱԻ, Լոռու մասնաճյուղ, Վանաձոր, 2008 101 էջ :

Էլեկտրոնային հղում

1. <https://editprint.am/>

Հավելված

Հավելված 1(նկար 1,2)

Հավելված 2(նկար 3)

Հավելված 3 (սկար 4,5)

